

Kuśnierz, Jerzy / Niedźwiedź, Józef

Przedinwestycyjne badania sondażowe w Pniówku, pow. Zamość, na stan. 15

Archeologia Polski Środkowowschodniej 4, 95-98

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY KUŚNIERZ, JÓZEF NIEDŹWIEDŹ

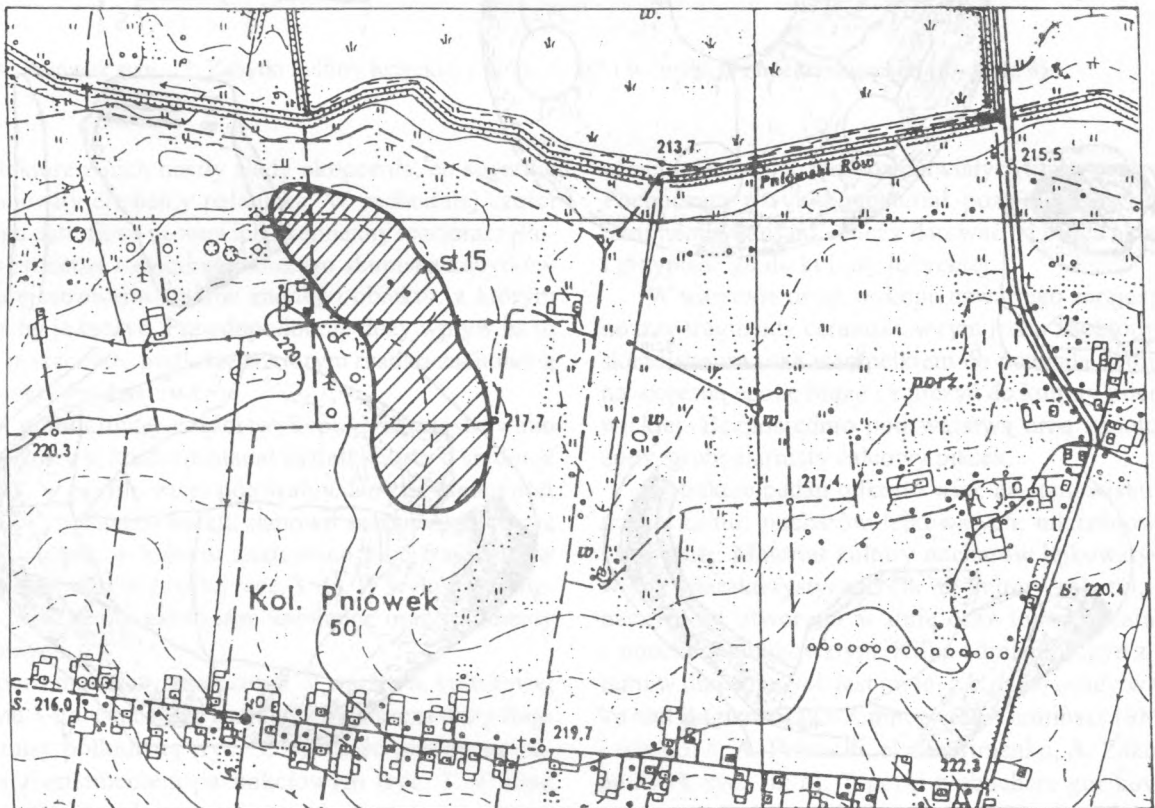
PRZEDINWESTYCYJNE BADANIA SONDAŻOWE W PNIÓWKU, POW. ZAMOŚĆ, NA STAN. 15

Stanowisko nr 15 w Pniówku zostało odkryte jesienią 1991 r. podczas badań AZP na obszarze 89-88 przez pracowników Wojewódzkiego Ośrodka Archeologiczno-Konserwatorskiego w Zamościu. Na powierzchni ok. 2 ha (ryc. 1) znaleziono fragmenty ceramiki i zgrzebło krzemienne z wczesnej epoki brązu oraz ceramikę wczesnośredniowieczną, średniowieczną i nowożytną. Sporo materiału określono jako pradziejowy bez dokładniejszej przynależności chronologicznej i kulturowej.

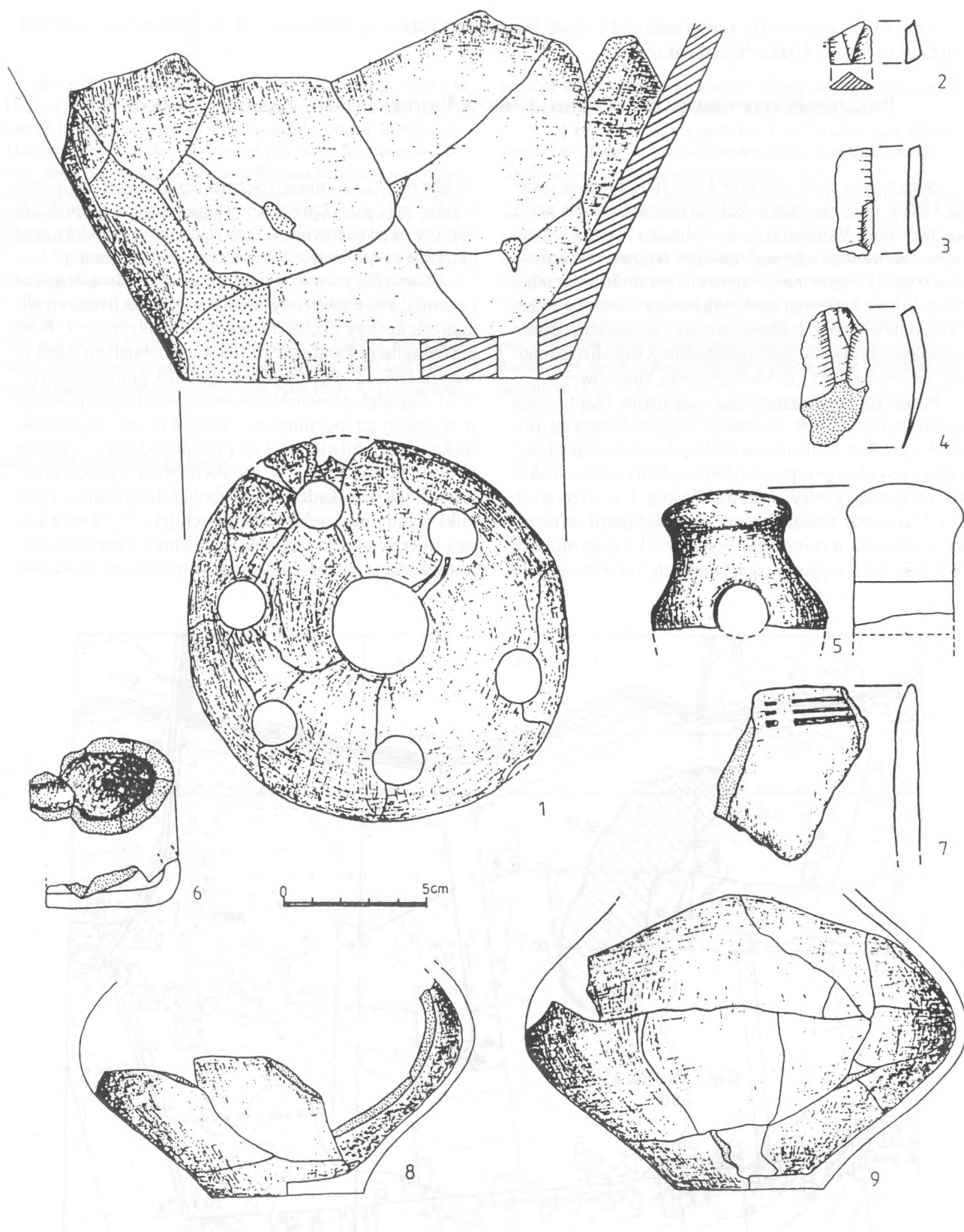
Północna część stanowiska, zagrożona eksploatacją piasku, położona jest na posesji Urszuli Czernskiej-Bojar. W dniach 9-14 listopada 1998 roku na terenie planowanej piaskowni przeprowadzono badania wykopaliskowe, zakładając cztery wykopy. Wykop 1 o wymiarach 10 x 5 m został zlokalizowany w dolnej partii stanowiska, u podnóża wzniesienia. Wykopy 2 i 3 o wymiarach 10 x 2 m oraz wykop 4 o wymiarach 3 x 4 m zostały

wykonane na kulminacji wzniesienia. Lokalizacja wykopów była podyktowana występowaniem skupisk zabytków na powierzchni w tych rejonach stanowiska oraz potrzebą rozpoznania całości zagrożonego terenu.

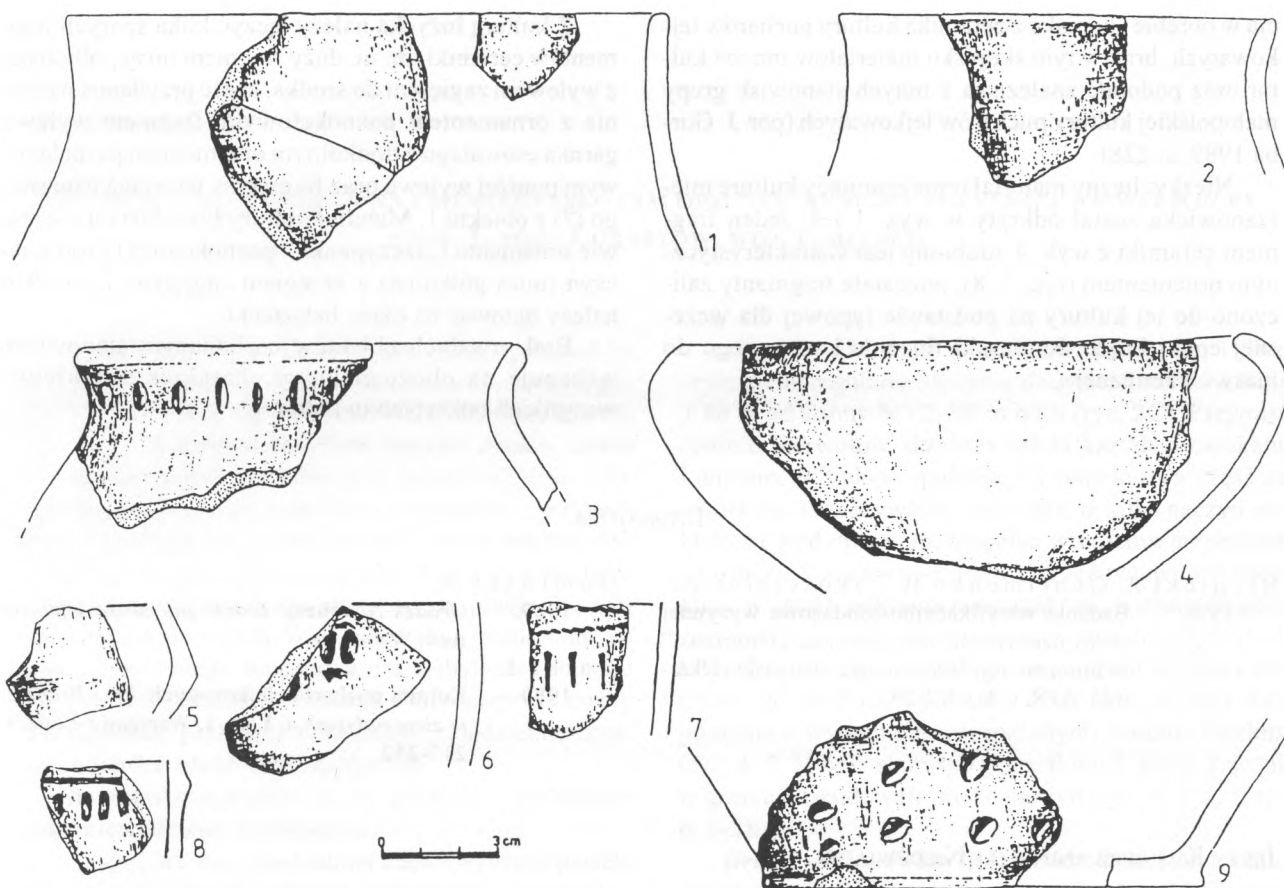
W wyniku prac w wykopie 1 odkryto dwa skupiska ceramiki, które zawierały fragmenty czterech naczyń glinianych kultury pucharów lejkowatych (ryc. 2: 1, 8, 9) oraz fragment kamiennego toporka z obuchem guzikowatym (ryc. 2: 5) i fragment tygielka glinianego (ryc. 2: 6). Tygielk z zewnętrznej strony nosił ślady prażenia w wysokiej temperaturze co spowodowało, że powłoka lekko się zeszkliwiła. Był on prawdopodobnie używany do wytopu miedzi (?). W warstwie ornej wykopu zanotowano także kilkadziesiąt drobnych fragmentów ceramiki kultury pucharów lejkowatych (ryc. 2: 7) oraz kultury mierzanowickiej. Obok fragmentów ceramiki zarejestrowano w wykopie kilkanaście rozrzuconych kamie-

Ryc. 1. Pniówek stan. 15. Lokalizacja stanowiska.

Ryc. 2. Pniówek stan. 15. Zabytki kultury pucharów lejkowatych z wyk. 1.

Ryc. 3. Pniówek stan. 15. Zabytki kultury łużyckiej (1 - ob. 1; 2-7 i 9 - wyk. 3) i mierzanowickiej (8 - wyk. 4).

ni. Niektóre z nich nosiły ślady okopcenia, co sugeruje że stanowiły elementy paleniska. W zachodniej części wykopu natrafiono na niewielki kamienny rozcieracz. Pomimo istnienia stosunkowo dużego skupiska zabytków nie zarejestrowano śladów żadnego obiektu, z którym można by je łączyć. Prawdopodobnie duży wpływ na to miało piaszczyste podłoże, w którym rzadko zachowują się obiekty pradziejowe.

W południowej części wykopu 2 zarejestrowano obiekt, który w rzucie posiadał kształt kolisty o średnicy ok. 1 m., w profilu zarys półowalny. Dno na głębokości 65 cm. Wypełnisko obiektu stanowił szary i intensywnie czarny piasek, w którym znaleziono pięć fragmentów naczynia kultury łużyckiej (ryc. 3: 1). W wykopie znaleziono także jedno całe żarno kamienne oraz fragmenty dwu innych.

Sporo materiału znaleziono w warstwie kulturowej wykopu 3-go. Na uwagę zasługuje zwłaszcza duży fragment misy półkulistej (ryc. 3: 4), część przydenna naczynia z ornamentem paznokciowym (ryc. 3: 9) oraz spory wylew garnka esowatego z dookólnym ornamentem paznokciowym poniżej wylewu (ryc. 3: 3). Nie zanotowano żadnego wyraźnego obiektu a jedynie trzy

zaciemnienia powstałe po zbutwiałych korzeniach drzew. Pochodzący z wykopu materiał, poza kilkoma fragmentami neolitycznymi, należy datować na okres halsztacki i przypisać go do kultury łużyckiej.

W warstwie ornej wykopu czwartego zarejestrowano trzy fragmenty ceramiki, w tym jeden zdobiony odciskami sznura oraz stempelkiem co pozwala datować je na wczesną epokę brązu i zaliczyć do kultury mierzanowickiej. Bezpośrednio pod warstwą orną zanotowano żółty, gruboziarnisty calcowy piasek.

W trakcie badań odkryto więc na stanowisku ślady trzech kultur: pucharów lejkowatych, mierzanowickiej i łużyckiej. Materiał kultury pucharów lejkowatych zawierał charakterystyczne dla tej kultury zabytki, m. in. naczynie z otworami w dnie oraz toporek kamienny z obuchem guzikowatym. Kilka odmian naczyń z otworami w dnie znanych jest m. in. z bogatej osady w Gródku nad Bugiem oraz z Zimnego (M. Gumiński 1989, 111 i ryc. 63: c; A. Bronicki, H. Ochrimenko, A. Zakościelna 1998, ryc. 10: a). Toporki z obuchem guzikowatym znane są z Gródka (M. Gumiński 1989, ryc. 77: b, c, d). Pewne wątpliwości co do przynależności do tej kultury budzi gliniany tygiel. Za nią przemawia jego lokaliza-

cja w obrębie skupiska z ceramiką kultury pucharów lejkowatych, brak w tym skupisku materiałów innych kultur oraz podobne znaleziska z innych stanowisk grupy małopolskiej kultury pucharów lejkowatych (por. J. Gurba 1989, s. 228).

Niezbyt liczny materiał reprezentujący kulturę mierzanowicką został odkryty w wyk. 1 i 4. Jeden fragment ceramiki z wyk. 4 zdobiony jest charakterystycznym ornamentem (ryc. 3: 8), pozostałe fragmenty zaliczono do tej kultury na podstawie typowej dla wcześniejszej epoki brązu domieszki tłuczni kamiennego do masy ceramicznej.

Z kulturą łużycką należy łączyć kilka sporych fragmentów ceramiki, m. in. duży fragment misy półkulistej z wylewem zagiętym do środka, część przydenna naczynia z ornamentem paznokciowym, fragment wylewu garnka esowatego z dookólnym ornamentem paznokciowym poniżej wylewu oraz fragmenty naczynia baniastego (?) z obiektu 1. Materiał kultury łużyckiej na podstawie ornamentu („szczypanki”, paznokciowy) i form naczyń (misa półkulista z brzegiem zagiętym do środka) należy datować na okres halsztacki.

Brak trwałych obiektów na badanym stanowisku wskazuje na obozowiskowy charakter osadnictwa wszystkich odkrytych tu kultur.

LITERATURA

- Bronicki A, Ochrimenko H, Zakościelna A.
1998 Badania weryfikacyjno-sondażowe wyżynnej osady neolitycznej na stanowisku „Grodzisko” w Zimnem, rej. Włodzimierz Wołyński (Ukraina), APŚ, t. 3, s. 12-29.
- Gumiński M.
1989 *Gródek Nadbużny. Osada pucharów lejkowatych*, Warszawa.
- Gurba J.
1989 Kultura pucharów lejkowatych, [w:] *Pradzieje ziem polskich*, t. I, cz. 1, Warszawa-Lódź, s. 217-232.

JERZY KUŚNIERZ AND JÓZEF NIEDŹWIADEK

PRE-INVESTMENT SONDAGE EXCAVATIONS IN PNIÓWEK, ZAMOŚĆ DISTRICT, SITE 15

The site number 15 in Pniówek was discovered in 1991 during the Polish Archaeological Record (AZP) survey. The area of approximately 2 hectares yielded artefacts from the early Bronze Age, early Middle Ages and the modern times. In the northern section of the site, excavations were carried out on the area of 130 sq. m. Artefacts from three cultures were discovered: the Funnel Beaker, Mierzanowice, and Lusatian. The materials from the Funnel Beaker culture included fragments of characteristic spherical vessels, vessels with perforated bottoms, and a stone shaft-hole axe with a nodular head. A clay crucible for producing copper was also ascribed to this culture.

Relatively little material was determined as belonging to the Mierzanowice culture, for example, ceramic fragments ornamented with stamp and cord imprints.

The Lusatian culture was represented by numerous pots, for example, a big fragment of a hemispherical shallow bowl with an inverted rim, a base of a vessel with finger-nail-imprint ornament, a fragment of a rim of an s-shaped pot with an encircling fingernail-imprint ornament below the rim, and fragments of a spherical vessel (?). This material should be assigned to the Hallstatt period.

The absence of permanent features points to the site's utilisation as temporary camp.

Muzeum Okręgowe w Zamościu
Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie